



Kapsamlı planlamaya yöneltilen temel eleştirilerin bazılarında odaklanmış Planlama kuramlarının tarihsel gelişimi içerisinde...

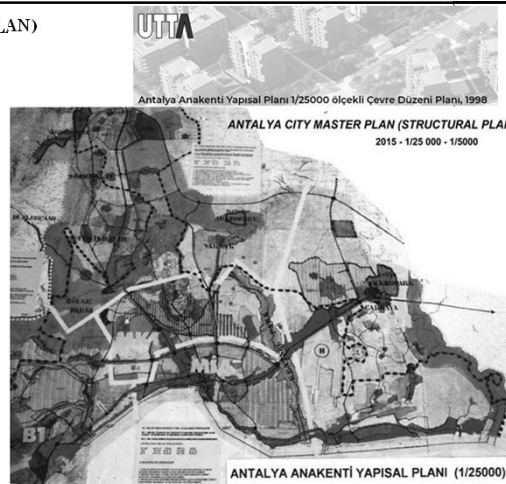
Akılci Kapsamlı planlamaya yönelik getirilen eleştirilerden dolayı

- uzun erimlilik ile doğacak riskler (değişen koşullar, kesitim süresi uzadıkça kestirim başarısının azalması)
- Politik gücü elinde tutanların daha yönlendirici konumunda olması / yukarıdan aşağıya karar alma süreci
- Plancıyı salt teknik eleman olarak görmesi Vb.

Batıda bu yaklaşım yerini daha esnek bir kurgu ortaya koymayı hedefleyen **Yapısal Planlama**'ya bırakmıştır (Sat, 2013).

#### YAPISAL PLANLAMA (STRUCTURAL PLAN)

- **Temel ilkeler** belirlendikten sonra hazırlanan planın **esnek** olması gerekiyor
- **Ana arterler, işlev bölgeleri** daha genel hatlarla ifade edilmekte
- **Detaylar ihtiyaca göre alt ölçekte** detaylandırılarak planlanıyor
- Planı **yönlendirme politikaları** önemli: çözümler, programlar, vb
- **Yatırımcı ile toplum** arasında **işbirliği** öngörür



#### Yapısal Planlama (structural planning)

Bir nevi "eylem planı" yaklaşımı üzerinden esnekliği koruyan iki aşamalı bir yaklaşımı ifade eden yapısal planlarda birinci aşamada ana kararlar ve ikinci aşamada da ihtiyaca göre detaylar yönelik kararlar üretilmektedir. BU yaklaşımda kapsamlı planlamadan farklı olarak kesin ve nihai arazi kullanım kararları yerine değişen koşullara göre uyulanabilmesi istenen **karar öngörülerini** ve **uygulama araçları** geliştirilmektedir. 1990'larla birlikte bağlam yeniden değişmiş ve planın içeriği ve kapsamından ziyade planlama sürecinin nasıl yönetileceğine ilişkin eleştirilere bağlı olarak "stratejik planlama" yaklaşımı mekânsal planlama sürecine girmeye başlamıştır. (Sarı ve diğerleri 2018 – **Kalkınma Bakanlığı Raporu**)

Planlama bu yaklaşımda **2. kademe**de yürütülmektedir.

- **Yapısal plan üretimi:** arazi kullanımı ve gelişme politikalarını belirleyen **yazılı bir rapor**  
Raporun içeriği: fiziksel çevre, nüfus, iş gücü, konut, iş yeri, ulaşım ağı, sosyal donatılar/hizmetler gibi kent bileşenlerinin tümüne ilişkin stratejik kararlar içeriyor.
- Raporda sunulan **stratejilerin "ana şema" olarak gösterimi**

BU sebeple stratejik plan olarak da anıldığı olur.

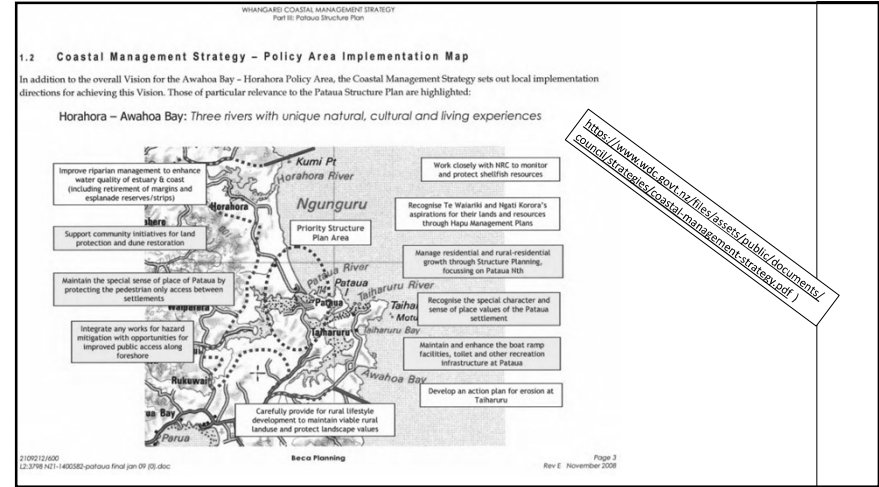
### Quality Planning Resource – New Zealand <https://www.qualityplanning.org.nz/node/1139>

2001 yılında ortaklık çerçevesinde kurulmuştur Çevre Bakanlığı, Yeni Zelanda Planlama Enstitüsü, Kıyınak Yönetimi Hukuku Derneği, Yeni Zelanda Haritaçılar Enstitüsü, Yeni Zelanda Yerel Yönetim ve Yeni Zelanda Mimarlar Enstitüsü tarafından desteklenmektedir.

- Kentsel konsolidasyon ve sıfırdan alan genişlemesi
- Geliştirme türü, yoğunluğu ve evreleme dahil olmak üzere izin verilecek arazi kullanımlarının türü ve konumu
- Çok modlu ulaşım bağlantıları ve bağlanabilirlik (karayolu, demiryolu, deniz ve hava bağlantıları, toplu taşıma, bisiklet ve yaya erişimi gibi)
- Yağmur suyu, su ve kanalizasyon dahil bir alana hizmet vermek için gereken altyapının yeri, türü, ölçeği ve aşaması
- Altyapı ve mevcut kentsel gelişme ile yeni gelişme ve büyüme entegrasyonu
- Peyzaj karakteri ve konforu
- Rezervler ve açık alan ağları
- Doğal tehlikeler
- Sosyal tesislerin sağlanması
- Şitelerin, özelliklerin veya değerlerin korunması (kültürel, ekolojik, tarihi veya güzellikle ilgili olabilir)
- Kirlenme alanları
- Ağ hizmetlerinin sağlanması ve konumu.

Master Planlama, İmar Çerçeve Planı vb. dahil olmak üzere **genel yapısal plan** sürecini tanımlamak için kullanılan çeşitli terimler vardır. Bu planların doğası, planın ana odağına ve ölçeğine bağlı olarak biraz farklılık gösterebilirken, genel yapısal planlama analiz süreci büyük ölçüde hepsi için benzer olmaktadır. (Plan yapım süreci için <https://www.qualityplanning.org.nz/node/1139> veya <https://bellevuewa.gov/city-government/departments/development/permits/faq/plan-review-resources/structural-plans> ABD

Halen kullanırlığı-geçerliliği var mı?



### STRATEJİK MEKANSAL PLANLAMA – STRATEJİK PLANLAMA – MEKANSAL STRATEJİ PLANI

"Strateji" kelimesi askeri ilkin bir bağlamda ortaya çıkmıştır: "bir ulusun veya grubun siyasi, ekonomik, psikolojik ve askeri güçlerini kullanma bilimi ve sanatı" olarak tanımlar. barış veya savaşta binimsenen politikalara azami desteği sağlamak için ulusların sayısı".

Kaufman ve Jacobs'a (1987) göre ise, stratejik planlama 1950'lerde özel sektörde – işletme kuruluşlarında işletmenin geleceğine, gelecek faaliyetlerine yönelik öngörülerini ortaya koyan bir yaklaşım olarak kullanılmıştır.



"Askeri başarı, orduların geniş çaplı hareketlerini stratejik olarak denetlemeyi sağlayan planlara bağlıdır. **Stratejinin** rolü, savaş alanlarının sürekli değişen koşullarına rağmen varılmak istenen: son hedefi asla kaçırmamaktır."

Albrechts 2004

### Stratejik (Mekansal) Planlama

Daha enek bir yaklaşım olduğu iddiasıyla kapsamlı planlamanın yetersizliği sonucunda planlamanın gündemine gelmiştir.

Strateji kelimesinin kökeni nereden geliyor olabilir?



Strategy

Yunan dilinde **Stratos & Ago** kelimelerinin birleşiminden oluşuyor

Askeri      Lider / yönetmek

## Stratejik (Mekansal) Planlama

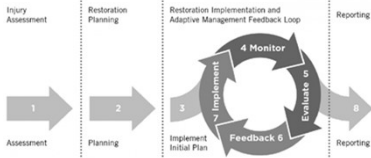
Peki bu özel sektör yaklaşımının mekânsal plan yapımına sizce ne tür bir katkısı olmuş olabilir??

➤ GZFT??



➤ VİZYON – MİSYON kurgusu?

➤ Eyleme yönelik etaplı, uygulama-izleme-geri besleme süreçlerini içermesi

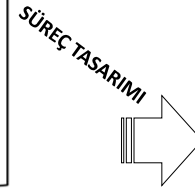


➤ Rekabetçilik??

## Stratejik (Mekansal) Planlama

Yani....

- Eylem
- Katılım
- SWOT
- Rekabet



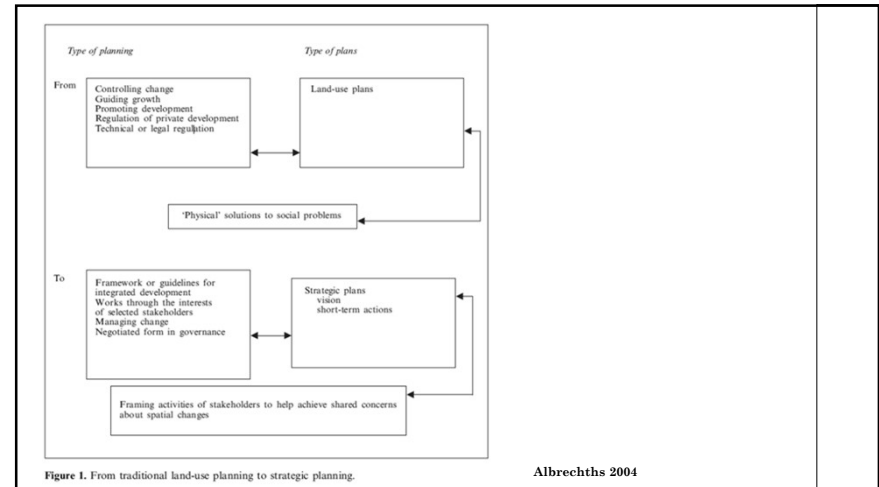
**Aşamaları:**

1. Mevcut durum tespiti, içeriğe/bağlama (contextual) yönelik değerlendirmeler, paydaşların tespiti
2. Odak grup çalışmaları (katılıma referans ile): tüm paydaş gruplarıyla hakkaniyetli görüşmelerle beklentilerinin tespiti ve plan sürecinin aktarımı
3. Stratejik Plan-Proje Tasarım Toplantıları: proje izleme ve değerlendirme /projelerin tasarımı detaylandırılması

## Stratejik (Mekansal) Planlama

Kent Planlama özelinde bu nitelikleri nasıl değerlendirebilir?

- İdari sınırları aşabilir? Vizyon- rekabet-GZFT kurgusu çalışılan kent için kurduğu çevresel ilişkilerde idari sınırları aşabilir (mal tedariki, ürün dağıtımı, çalışma – yaşama mekanları arası ilişki (Konya-Ankara gibi)
- Kapsamlı planlamadakine benzer vizyon kurgusu uzun erimli ancak altında geliştirilen stratejilerle yeni proje önerileri getirilebilir.
- Kentsel alan kullanımı – yatırım, iletişim, bilişim ve ulaşımında rekabetçilik
- Paydaşlar arası ağsal işbirliği
- Gönüllü bir eylem olarak da kullanılabilir
- Mekânsal olmak zorunda değildir. (Gedikli 2007:268)




**UCLG**  
United Cities  
and Local Governments

“Kültür, bölge veya dil ne olursa olsun, stratejik gelişmeye kendini adanmış belediye başkanları ve yerel makamlar, stratejileri diğer hükümet çevreleri, toplumlar ve özel sektörde iletişim ve müzakere için güçlü bir araç olarak kullanıyor. Birçok şehir, stratejik kararlar almak, fikir birliği oluşturmak, performans yönetimini izlemek ve yatırımları artırmak için yenilikçi ve katılımcı yaklaşımlarla gelişimlerine rehberlik ediyor.”

Policy paper  
on urban strategic  
planning:  
**Local leaders  
preparing for the  
future of our cities**

Includes regional reports  
and case studies




**UCLG**  
United Cities  
and Local Governments

Policy paper  
on urban strategic  
planning:  
**Local leaders  
preparing for the  
future of our cities**

Includes regional reports  
and case studies

- Stratejik planlama, yerel kalkınma için ana stratejileri tanımlarken şehirlerin güçlü ve zayıf yönlerini belirlemelerine yardımcı olan bir metodoloji sağlar.
- Stratejik planlama, teknik planlamaya ek boyutlar getirir ve kaynakların verimli bir şekilde tahsis edilmesine öncelik verilmesine yardımcı olur.
- Stratejik planlama, özellikle topluluklardan ve özel sektörden daha geniş bir ortak yelpazesini dahil etme imkanı sunar.
- Şehir Geliştirme Stratejileri, şehrin tüm yönlerini anlamak ve geliştirmek, aynı bölgede teknik, çevresel, politik, sosyal ve ekonomik çıkarları entegre etmek üzerine kuruludur.  
<https://www.uclg.org/sites/default/files/urbanstrategic.pdf>



**City of Helsinki  
City Planning Department**

**From City to City-Region**  
City of Helsinki  
Strategic Spatial Plan

From City to City-region:  
Helsinki Strategic Spatial Plan 5  
Setting the Vision 5  
Strategic spatial development strategy and the Master Plan 6  
The Key Strategic Issues 7

Towards a Metropolitan City-region 9  
Integrating the Metropolitan area as a City-region 9  
Key Policies: 10  
City-region MAP: the metropolis becomes a City-region 12

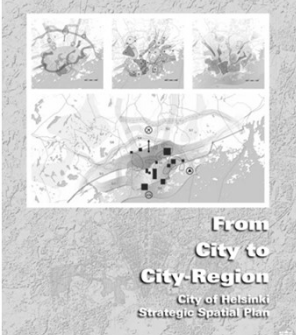
Successful Business 15  
A diversified City-region with economic balance and clusters of specialisation 15  
Key Policies: 16  
Business MAP: enlarging the inner city and service clusters 18

Attractive housing – Making the City liveable 23  
Renaissance areas 24  
Key Policies: 24  
Housing MAP: City Living – Regional identities 26

Dynamic Change in the Urban Landscape 31  
A Lively Cityscape 31  
Improving the quality of the green network 32  
Key Policies: 33  
MAP: Lively Cityscape 34

Strategic Spatial Plan Implementation 37

[https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/julk\\_2009-8.pdf](https://www.hel.fi/hel2/ksv/julkaisut/julk_2009-8.pdf)



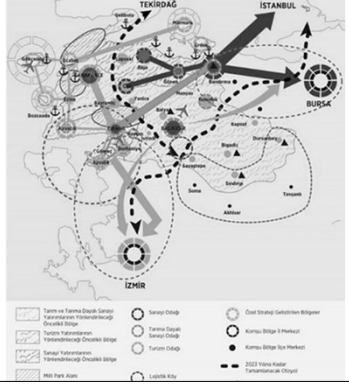
**Stratejik (Mekansal) Planlama**

➤ Yazılı belge

➤ Fiziksel şema

*Bu yaklaşımda esas olan rapor olduğu için ana şemanın gösterim dili son derece yalındır.*

Ancak,  
Bu yaklaşım da mekânsal sorun çözümü üretmede yetersiz kalıyor çünkü kararlar fazlasıyla şematik, fazlasıyla üst ölçek ve yine uzun erimli



## Türkiye & Mekansal Strateji Planları



TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE  
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

### HABERLER & DUYURULAR

#### MEKÂNSAL STRATEJİ PLANI HAKKINDA

##### Mekânsal Strateji Planı Nedir?

##### Mekânsal Strateji Planına Neden İhtiyaç Duyuldu?

##### Dayanakları

##### Hedefleri

##### Uluslararası Bağlamda Stratejik Mekânsal Planlama Kavramı ve Güncel Eğilimler

YADIRAN ÇALIŞMADIR

### Mekânsal Strateji Planı Nedir?

"Mekânsal Strateji Planı **ekonomik, sosyal politikalar ve çevre politikaları** ile stratejilerini mekânla ilişkilendirerek **fiziki gelişmeyi ve sektörel kararları yönlendiren, ülke bütününde** ve gerekli görülen **bölgelerde** hazırlanan, **raporu ile bütün** olan planlardır."

Bu niteliği ile mekânsal strateji planları;

- mekânsal gelişmeyi yönlendiren,
- soyut, grafik anlatım diline ve şematik gösterim tekniğine sahip,
- mekânsal gelişme stratejilerini içeren planlardır.



TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE  
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

### Mekânsal Strateji Planına Neden İhtiyaç Duyuldu?

Türkiye'nin **kalkınma ve büyüme hedeflerine** ulaşmada ve **gelecek vizyonunu** hayata geçirmede, **ekonomik sosyal ve çevresel politika ve strateji** birbiriyle uyumlu hale getiren daha etkin bir **ulusal mekânsal planlama sisteminin** oluşturulması için;

- ❖ Ülkemizin **mekânsal potansiyellerini avantaja** çeviren,
- ❖ Ülkemizin, 2023 ve ötesi **vizyon ve hedeflerine ulaşmak** için ekonomik, sosyal ve çevresel politikaların mekânsal stratejilerinin uyumunu sağlayan,
- ❖ **Küresel ve bölgesel sektörel** kararları bütüncül olarak mekâna yansıtan,
- ❖ **Sürdürülebilir kalkınma** için mekânsal **gelişme ve koruma stratejilerine** en üst düzeyde yön veren,
- ❖ **Çevre politikalarının** arazi kullanım kararları ile **entegrasyonunu** temin eden,
- ❖ **İnsan odaklı, kimlikli, yaşanabilir ve üreten** yerleşimler için

Tüm paydaşlarla beraber "Ülke Mekânsal Strateji Planı" çalışmaları başlatılmıştır.

## Dayanakları

- 1 no'lu Cumhurbaşkanlığı
- 3194 sayılı İmar Kanunu' nun 8/b maddesi ile mekânsal strateji planlarının plan kademelenmesindeki yeri belirlenmiştir.

### Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği

- Cumhurbaşkanlığı 1. 100 günlük İcraat Programı
- Cumhurbaşkanlığı 2. 100 günlük İcraat Programı

### Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi

- 10. Kalkınma Planı
- Kentleşme Şurası Bildirgesinde "Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız fiziksel planlama ve yapılaşma konusundaki düzenlemeleri ve standartları geliştirecek, Kalkınma Bakanlığıyla birlikte kalkınma politikalarına uygun **ulusal ve bölgesel nitelikli mekânsal gelişme stratejileri** hazırlayacaktır." denilmiştir.



TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE  
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI


## Dayanakları



TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE  
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI

### Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği


- **Mekânsal planlama kavramı** ilk defa 2013 yılında, 6495 sayılı Kanun ile İmar Kanunu'nun 8. Maddesinde yer almıştır. 2014 tarihli "Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği" ile "mekansal planlama"nın tanımı yapılmıştır.
- Söz konusu yönetmeliğin amaç maddesinde "...**arazi kullanım ve yapılaşma kararları getiren mekânsal planların yapımı...**" cümlesinden mekânsal planlamayla araziye doğrudan etkileyen planlamanın ifade edildiği anlaşılmaktadır.
- Yönetmeliğin tanımlar bölümünde mekânsal plan "3194 sayılı İmar Kanunu uyarınca hazırlanan, kapsadıkları alan ve amaçları açısından üst kademedeki alt kademeye doğru sırasıyla; **mekânsal strateji planı (MSP)**, çevre düzeni planı (ÇDP) ve imar planını ifade eder" denilerek plan kademelenmesine yer verilmiştir.


 TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE  
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI


**Dayanakları**


- **Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi**


2016 yılında yayınlanan **Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisi**'nde "646. Mekânsal strateji planları; sosyal, ekonomik ve çevre stratejilerini mekânla ilişkilendirerek fiziki gelişmeyi ve mekânsal stratejileri yönlendirmek üzere, ülke düzeyinde ve gerekli görülen bölgelerde ilgili kurumlarla işbirliği içinde, BGUS'un öncelik ve hedefleriyle uyumlu bir şekilde uzun vadeli olarak hazırlanacaktır." ifadesi yer almıştır.



 Güney Kore Mekânsal Gelişim Şeması

 Hollanda Mekânsal Gelişim Şeması

 İrlanda Mekânsal Gelişim Şeması

 Malezya Mekânsal Gelişim Şeması

www.tepav.org.tr 8

**Ölçekler arası siyaset, Planlama ,Kentleşme ilişkisini stratejiler bağlamında nasıl okuyabiliriz?**

**Modernleşme stratejisi??**

savaş sonrası dönemde gelişmekte olan ülkelerde baskın kalkınma stratejisiydi ve tüm ekonomik, kültürel ve politik varyantları, 'geleneksel' ve 'tarım'dan 'modern' ve 'kentsel'e geçiş. Yani Gelişmekte olan ülkeler 'batı' tarihsel kalkınma modelini taklit ederse, /sanayi toplumları'na ulaşılabilir görüşü hakimdi. (Burgess ve Carmona 2001)

**Kentsel Büyüme - kentleşme stratejisi??**

- Takip eden dönemde Sanayileşme ve kentleşmenin geleneksel ekonomik, sosyal, kültürel ve politik yapıların 'modernleşmesini' gerektirdiğine inanılıyordu.
- Sanayileşmenin gelişmesi için temel koşullar olarak görüldüğünden, Kent stratejisi: kentsel büyümeyi ve büyük şehirlerin oluşumunu geliştirmektir.

**Ülkelerin – kentlerin özel şirketler gibi yönetilmesi stratejisi??**

sosyal refah politikalarının artık bırakıldığı - büyümenin getirdiği sorunların siyasi ve kurumsal yapılarla çözülmesi gerekliliğinin düşünüldüğü yıllardır. Dolayısıyla, birçok ülkede bu fikir **iki kalkınma politikası** seçeneğinde kristalize oldu: Temel İhtiyaçlar Yaklaşımı ve 'Büyümeyle Yeniden Dağıtım' Stratejisi.

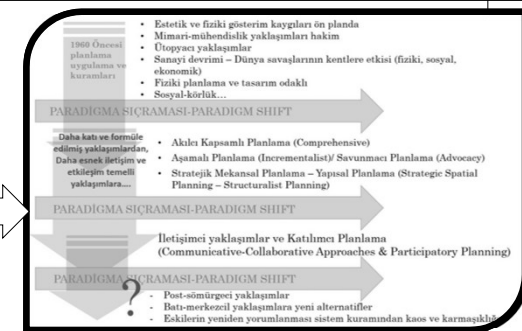
- küresel düzeyde ekonomik yeniden düzenleme
- sosyal refah düzeninden neoliberal piyasa ekonomisine geçiş
- yönetim ve planlama yaklaşımlarının da değişimi

**Rekabetçi kentler – Post-modern kentler – Girişimci Yönetim stratejisi??**

Küresel düzeyde kentlerin rekabeti, marka kentler küresel ağlar içinde görel üstün bir konum elde etmeye yönelik değişen kent ve kent-bölge sistemi eve egemen neoliberal söylem planlama uygulamalarında post-modernleşme eğilimini ortaya çıkarmıştır (Allmendinger, 2001).

**Tüketim odaklı gelişim stratejisi??**

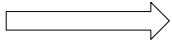
**II. PARADİGMA SİÇRAMASI**



1990'ların başında planlama konusunda çalışan bilim insanları Habermas'ın iletişimsel rasyonalite kavramına ilgili duymaya başlamışlardır. Bu ilgi planlama disiplininde "**İletişimsel dönemeç – communicative turn**" diye tanımlanan bir dönüşüme yol açmıştır (Healey, 1992) ve iletişimsel planlama yeni bir planlama paradigması olarak geliştirilmiştir (Innes, 1995).

## İletişimci yaklaşımlar ve Katılımcı Planlar

**YÖNETİM**  
GOVERNMENT



**YÖNETİŞİM**  
GOVERNANCE

?



tabandan tavana (yani bottom-up) bir karar verme süreci



**Yönetişim:** Saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindelik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını [ifade eder]

## İletişimci yaklaşımlar ve Katılımcı Planlama

